Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus de contractibus - Cod. Aug. pap. 108

Henricus <de Hassia>

[Reichenau ?], [15. Jahrh.]

Praedicta omnia; Capitula

urn:nbn:de:bsz:31-93341

Visual Library

tractatibus illis et similibus supponatur et reipublice inutilibus
quos ut visum est cupiditatis impietas finxit et introduxit
et caritas odit. Sed non causa tollenda de ratione humane
si exercetur causa omnem cupiditatem explodendo puto quod magis
dissuadendo fidelibus ne talibus se impliceret quam tractatibus quod
quam licita sint publice proclamando

Sic sedulat predicta omnia in aliquibus
questionibus et sunt xiiii^{cim} Capitulum xxxviii.

Iam tandem materiam habet diu tentam et extensam satis
qualiter potui pertractavi concludendo conclusiones inter ex
dictis ab initio huius tractatus usque huc colligi possunt de
quibus veritas quam clare patet omissis soluciones [illegible] alias quarum
i° Prima est hec. Quod plus longe peccant christiani recipientes usu-
rarum lucrum a christianis quam olim peccasset iudei accipi-
endo usuras a fratribus suis ut patet i° questione capitulo et adhuc xxv° capitulo
ii° Item usurarius iudeos vel christianos fovet propter lucrum
aut eos defendit mortaliter peccat et plurimis tamen dampnatus
existit ut patet in 2° capitulo existit ad iiii^{tum} xxxvii° capitulo
iii° Omnes qui recipiunt alios persolvant pro fructibus annuis aut censibus
sunt in statu dampnacionis ut patet capitulo iiii° et v° capitulo quod
sunt manifesti usurarii quos [illegible] quod lucrum
usuracium appellat fructum aut censum quod quocumque tale luc[rum]
vocetur aut coloretur iniquum est ut patet capitulo v° capitulo [illegible]
iiii Qui tenent pro pecunia mutuata castra villas domus
vineas et lingua et feuda expensis deductis in sortem
non computat quod omnes in statu dampnacionis sunt ut patet quod
sunt in peccato mortali cum manifeste usuram committat ut
patet ex capitulis xxxviii et 39 [illegible] Quod est usura
morale peccatum ut notum est pro capitulo xxi eiusdem capitulo [illegible]
[illegible] ut dixi in glose quod quibusdam videtur quod [illegible]
[illegible] de usura quibus [illegible] impignorata est
etiam feuda a [illegible] procedens. Vere et [illegible] sequitur [illegible]
impugnatum est
v Contractus vocate emptorum [illegible] ad tempus quem cupiditas
introduxit [illegible] vel usura vel plus et [illegible] pro duo
capitula [illegible] videlicet octavum et nonum
vi Contractus emptorum et venditorum ad tempus deviat a fine
[illegible] emptorum et a plena [illegible] ut patet pro capitulo nono et capitulo
vii Esto quod de contractibus [illegible] eiusdem [illegible]
sint quod ex forma vel [illegible] sint tamen [illegible] quod [illegible]
[illegible] et dissuadendi quam passim permittendi ut patet capitulo
[illegible] et capitulo xlii et xliii [illegible] capitulo
viii Non expedit reipublice census et redditus multiplicari nec
omnibus ut emant eos permitti ut patet capitulo [illegible] capitulo [illegible]
viiii Constituere a principe vel civitate quod [illegible] omnes redditus

vel censum ecclesia pro iusto precio a quolibet redimi potest iniquum est
patet ex capitulo xv°. usque xviij. vide per totum
xx. Obligacio emptoris extorta ut vendedi eum empta
venditori quando voluerit contractum detrahit ab emptore
et venditore patet ex capitulo x°. vide per totum
xxi. Utrum a secularis potestate ordinarii non potuit quod solum omnibus
precio censibus pro precio constitutus scilicet viij libre pro viij°
vel simili redimi possit patet uterum licet a capitulo xv usque ad xviij. vide per totum
xxij. Utrum emptor census viij libre pro viij° cum pacto redimendi
percipiendi tunc licet scrupulo quod propter quos prohibende que permittende
patet ex capitulo xix. usque ad xxi. vide per totum
xxiij. Utrum pena dupli non soluta debiti census scilicet puta
... et iniqua patet capitulo xix. vide per totum
xxiiij. Utrum censu dicto non empti scilicet pro viij libre pro octo cum pacto
redimendi non sit ydonei pro fundatore ecclesiarum patet per capitulum
xxiij. vide per totum. Iste xxiiij° questiones et alie infra deducte
sunt ex his que in dictis locis supius dicta fuerunt. que non
desinunt sed firmat per declaracionem promulgacioni questionum
decime et sequentium moveo xxxiij questiones.

In declaracione dictarum questionibus movet
igitur tales questiones capitulum xxxix.

i. Utrum secularis potestas possit aliquo statuto redditus
clerici cum iuste habitus mobiles facere per redempcionem
vel alias diminuere etc.
ij. Et utrum princeps sua auctoritate possit redditus lai-
corum pro vius iuste possessos sit mobiles facere vel aliomodo
diminuere aut auffere
iij. Et utrum possit redditus tales pro precio mori iusto redempti-
biles facere ita quod licet redditus teneat cuilibet volenti re-
dimere dare pro tali precio
iiij. Et utrum princeps possit compellere quempiam ad vendendum census
suos vel alias res pro iusto precio aut habet debitum censum pro ali ad
v. Et utrum possit redditus tales pro iusto precio redemptibiles facere | redimendum
vi. Et utrum princeps possit hoc cum consensu populi subiecti
vij. Et utrum dato quod etiam sit ordinato lege civili clericos obliget
viij. Et utrum clericus per consensum suum ad talem ordinacionem obligare possit
ix. Et utrum sit in arbitrio principis constituere precium census viij libre
decem perpetue vel ad tempus emendi a quocumque redimendo
x. Et utrum hoc possit salve conscientia subditi laicalis populi
xi. Et utrum quando servitio quod sit constituto illa causa clericos obligat vel
an consentire debeat
xij. Et utrum princeps cum possit vel non possit constituere precium
vinque iusto ad redimendum census aliquos in parte vel in toto
et ad emendum census

xiii. It item propter adiectionem conditionis de redimendo res vel
census possit licite redimi sine usura non.
xiiii. It item liceat vendere rem pro iusto precio ex eo quod obligatur
ab emptore ut reddat venditori qui redimere voluerit ... [valeat ...]
quod non sic emptor possit se sponte obligare ad hoc faciendo
gratiam venditori
It item in austria estimatae qui et iusta census unius lib
xv. It item constitutio emptorum et redemptorum censuum unius libre
xvi. pro octo ibidem a propre sita sint colonis et gratia
xvii. It item in illa patria et nobilibus libere constitui possit
xviii. It item clerici in illa constitutioni consentire potuerunt
xix. It si fuerit iniqua an equitatem peccaret successores principis
ipsam sustinere permittentes cum ipso autore
xx. It an peccarent iudices qui constitutionem ad ... et exequentes
compellentes ad solvendum census secundum eam emptores et ad dandum
census redimere ... secundum formam eius
xxi. It item pena dupli contra non solventes census secundum ... emptores
constituta sit crudelis et impia ... cum sit cara
si iusto precio essent empti
xxii. It item peccaret laici aut clerici qui secundum talem constitutionem
census emerint vel emerunt
xxiii. It item tales census fuerint ydonei ad fundationem divini
cultus [similitare dos]
xxiiii. It item liceat clericis et religiosis cum tali empto redditibus
xxv. It item clerici et laici per constitutionem illam potuerunt ipse
dotare ecclesias et altaria
xxvi. It item hoc facere potuerit censibus iuxta tenorem dicte
constitutionis emptis vel comparatis [ad augendum prebendas]
xxvii. It item qui hoc fecerit teneatur venditoribus censuum
xxviii. It item venditores censuum audito quod pro iniusto empti
sunt ab eis cessare possit a prorrectione ...
xxix. It item venditores exigere possint constitutionem levato
eis ultra censum quem ... estimatione valet unius libre
xxx. It item additore eius facta constitutione ad iustum precium teneatur
de cetero reddere illos ... dare
xxxi. It item si ... emptor censuum fundatio aliquis ecclesie cessit
in parte vel in toto ... fundator ... teneatur
xxxii. It item ad fundationem ecclesie obliget ... reddere eis
antiquos secundum constitutionem propriis redemerunt et ...
... et constitutionis executores
xxxiii. It item consulatus ... secula ... constitutionem ... tolerarit et ... constitutionis ... qui ... non
tot annis petitam dubitari tamquam iniquam

Premittit hic quasdam suppositiones
responsioni illarum questionum . xlvj .

Pro responsione ad illas questiones supponitur primo quod
quilibet princeps tenetur non permittere ymmo eradicare
vicia . Vnde nullam consuetudinem debet permittere aut obs-
eruancia tendit in vicia subditorum . Secundo supponendum
est quod quilibet princeps tenetur precipue ad defensionem conseruationem
et promotionem diuini cultus Vnde nichil debet acceptare consuetudinem que
tendit in diminutionem vel destructionem illius . Tercio quod quilibet
princeps tenetur ad conseruationem et perfectionem reipublice . Vnde
non potest aliquid ordinare quod tendit in detrimentum boni gene-
ralis Quarto quod quilibet princeps tenetur sollicitudinem habere vt quilibet
subiectorum pro statu suo habeat competentem temporalium vtili-
tatem conuenientem et honestate temperatam . Vnde non potest consuetudinem vel
aliam obseruationem inferre contrariam predictorum . Quinto quod duo specialiter
princeps singularem curam adhibeat vt res pro vsu humane vite necessa-
rie sicut pannus , victus . aer sanus , ignis . quatenus haberi possint
in habundancia et precio venales sint et temperate . Sexto quod
cum expedit ad felicitatem politicam videtur quod conueniat
quod hoc maxime fiat vt quilibet in gradu suo et statu habere
possit vitam necessariam Respondet ad questiones iuxta
dictas suppositiones . Capitulum . xlvij .

His suppositis Dicitur ad dictam primam iuxta dictas suppositiones
quod indubitanter nullus inferiorum principum preter superiorem
imperatorem hoc potest vel temporum comportare
Ad secundam Dicitur quod non nisi forte quando hoc euidens vtilitas aut rei-
publice et vtilitas de redditibus aliquorum eius aucta aut ali-
cubi eius multiplicatis fieri exigat
Ad terciam Dicitur quod non nisi forte in casu in responsione precedenti tacto
Ad quartam Dicitur quod non nisi singularis aliqua causa hoc requi-
rat Potest enim princeps vrgente necessitate compellere aliquem
vt vendat bladum aut quoduis precium quod tunc currit
primo tempore pro bladum . Vbi inuenit et relinquere ibi iusto
precio vel racione . Que arce aut defensionem aut placiti vel omnis
habundancia tempore famis Diuites compelli ad
vendendum blada precio iusto et per ea a principe vel comitate iuxta exi-
gencia temporis et regionis statuendo
Ad quintam Dicitur quod non nisi causa specialis subsit propter aliqua
priora que dicta sunt
Ad sextam Dicitur quod princeps non potest facere cum conuenire ne quis illud quod a se querit
aliorum possit illud quod querit secundum quod voluntate sua et propria potestate cum quibus
disponendum de re sua sit placitum Et e contrario cum conuenire populum
illud quod tractaturus querit eadem racione Verumtamen potest in arbi-
trio aliquorum qui sibi videtur expertiores ponere estimacionem preciorum

rei sue quod si fecerit tenetur rem dare quam precio quod ab eo
Ad viii[m] articulum dicitur simpliciter quod non | constat ita vide in proprio
Ad viiii[m] articulum dicitur quod non quia a maiori in spiritualibus clericis et demum sindicis
Ad x[m] articulum dicitur quod principes siue mercatores civitates tenentur consti-
tuere precia rerum vendibilium secundum exigenciam utilitatem qualitatem respectu
circumstanciis temporum et conditionibus eorum et hominum Et ecclesie de proprio
censuum Nam [illegible] per voluntatem precia talibus constitutis tenetur
in constituendo [illegible] effectu [illegible] iuxta dicta supponi
Ad xi[m] articulum dicitur quod sic propter dicta in conclusione ad xi[m] articulo
Ad xii[m] articulum [illegible] de excessu moderate constituto sit clericis
spiritualis aut cedit in detrimentum divini cultus
Ad xiii[m] articulum dicitur quod non quia vel invenit in emptione ad quosdam
vel in tantum aliquos census diminuere vel auferre et propterea
vel precium primum constitutum quo redimatur ab hiis qui census dant
depauperati vel inmunes constituti | possit precio estimari
Ad xiiii[m] articulum dicitur quod non continuis aliquis videat quod in libras redimendi
Ad xv[m] articulum census enim [illegible] titulum quod non [illegible] est quod dato
iusto precio venditor nichil habet plus exigere vel recipere ab
emptore [illegible] vel iustum precium continuatur nolle pro obligatione ad
reddendum venditori quod ab eo emit
Ad xvi[m] articulum dicitur verisimilius esse quod non secundum apparenciam per respiciendo
ad valorem censuum in eadem regione non longe preteritis tempo-
ribus [illegible] regio non [illegible] tam modica sit iustum
precium cuiuslibet libre quod prius autem fuit duplum vel triplum
Sed respiciendo ad valorem censuum in regionibus propinquis
vel similibus aut in regionibus in quibus [illegible] tempore
est status hominum census debet esse in meliori foro quam hic
Certo apparere per attendendo illa omnia diligenter [illegible]
in data regione [illegible] valorem censuum ubi [illegible]
hiis debite et sollicite ponderatis non solum [illegible] verisimile
esse quod octo libre [illegible] precium unius libre [illegible] ra-
tionabiliter dubium tamen sit utrum medietatem iusti precii quo
dubio stante continue peccat qui [illegible] emit
quia [illegible] nichil [illegible] semper emere
Ad xvii[m] articulum dicitur quod non [illegible] sed ex oppositis
ad precedentem [illegible] ex hoc [illegible] precio mobilis fame
indifferenter [illegible] antiquos clericorum et laicorum [illegible] minima
[illegible] et diminuendo [illegible] diminuendo [illegible] destruendo
Ad xviii[m] articulum dicitur quod non [illegible] excusat in spiritualibus et
[illegible] | et plures alias
Ad xix[m] articulum dicitur quod nec potuit nec debuit [illegible] tactis
Ad xx[m] articulum dicitur quod esse [illegible] peccet eo quod audivit et
sepe audiverit a doctoribus [illegible] quod [illegible] iniusta est
vel de iniustitate [illegible] suspecta [illegible] et nichilominus [illegible]

lut sicut ca reddit dari a cler et laic con eorum volunte
ad manifeste tyrannica sapit iniquitate
Ad xxx^a. dicendum q indubitatum e qui sic m^t exposit eos ma
dato principis ad madare eis no pt qd exequi ut
obsnare iniquum e offendens deum iniuria ipsis cler et laic
Ad xxi^a dicendum conclusio e q si tota si iusto pcio esset empti tn
penia crudelis ess et pauperum destructiva
Ad xxii^a dicendum q et hec pars dubium fecit e an iusta sint
aut pars legittime dedicatum fuit q ess iniq debeat
cum aliquos simplices a pncipis ignorancia excusare
Ad xxiii^a dicendum q no q constituco dividi taliter dz esse firma
sina et q quod semel deo dicatum e amplius revocari no pt
Ad xxiiii^a dicendum q no iure moderator censetur ad xxii^a
q deus omnia bona sint no volt suos ministros d
male adquisit sustentari sic no volt sibi talia offerri
Ad xxv^a dicendum q si aliquis tenens hoc potius modo dando
liberaliter reddit sup domibus vel vineis suis fidd vero
p redditacione damus vineas aut alias res. Ulterio
rendo sedm antiqua et gnez consuetudinem reddit constitucione
principis no creata
Ad xxvi^a dicendum q no iure censetur ad xxii^a et xxiii^a ta
di tunc aliqui simplices poterant hoc facere pro
qua ad hunc ignorancia excusabat
Ad xxvii^a dicendum q si aliquis ex ignorancia vel alio de a peto
excusabat no tenebat ad hoc sed omnia constitucionis auctores et
executores ad hec tenent. Ultra emptores redditum quo reposita
Ad xxviii^a dicendum q no q statum pcium sit iniustum et cum
venditor sit compellendus lege humana ad dandum emptori de
emptis sedm e q si pcium fuerit minus medietate iusti pcii
q tunc contractus e nt sedm leges humanas invalidus e
Ad xxix^a dicendum q no vt et eciam restitucionem facere in foro
humano nisi q pcium eiusdem vltra medietatem iusti pcii
Ad xxx^a dicendum q si venditores receperint satisfaccionem de pcio
et additione usque ad iustum pcium tenet de cetero dare red
ditus cappetentes q ex tunc iustum pcium p eis receperunt. Dicere
in libertate eorum ess debet an velint recipere tantum reddit sicut
tenere sed in libertate venditoris e cum exhibito iusto pre
cium dare vel no dare
Ad xxxi^a dicendum q non excusat hoc sed eius excusat ignorancia
Ut ex hoc quales reddit lucre no potuit iure censetur ad
xxi^a vel si cepit cum constitucionem habuit similiter reddit taliter
esse mobiles post constitucionem principis de redimendo vel lib
ut ecco sed ad refundacionem tenent auctores constitucionis et eius executores
Ad xxxii^a dicendum absque dubio q pro eo tunc reddit taliter atque
iuste et legittime fuerit fundata

Ad xxxiii^a) Respondet[ur] q[uod] sic cu[m] tolerent, et sepe tole-
rate sint male [con]suetudines, et male leges seu ho[m]i[num]
[con]stitutiones ne ex subita mutatione taliu[m] peiora
sequerent[ur] etc. || In die Richardi Anno 1461 finit[ur]

Deficiunt vires h[ic] p[ro] me parce libelle
Rectifica dubios contractus atque ip[s]os

Item p[rese]ntem Tractatu[m] de Contractib[us] mag[ist]ri heinrici
de hassia Ego fr[ater] heinricus plenit Conparaui a
mag[ist]ro Johanne Vsenhutt te pregamia p[ro] certa
pecunia p[ro]mpta Anno d[omi]ni m°cccc°lx p[ri]mo p[ro]tunc
In n[ost]ro regali monasterio Augie maioris Capellano
existente. Migrauit ad patres. Requiescat in pace
Amen

Anno d[omi]ni 1481 Ind[ictione] xiiii Pontific[atus] Sixti et anno .
Imperatoris Friderici tercii Anno Regni xlii Imperii .29.
Rubricaui p[rese]ntem tractatum In Mon[aste]rio Augie maioris

Augia ne vulsere nimium vicina camone
Augia regalis nunc talis qualis

Ad registrandum horologium p[er] circulum anni
Secundum protractionem secularium ortum et occasum solis

Item octa agnete . vij vff . v vnder
Item Gregorii vj vff vj vnder
Item Marci v vff vij vnder
Item Viti e vff viij vnder .
Item Jacobi v vff vij vnder
Item Nat[ivitatis] Marie vj vff vj vnder
Item Sy[monis] et Jude . vij vff . v . vnder
Item Lucie viij vff iiij vnder
No[ta] a quibus termino ad aliu[m] crescit ad minus vij septime u[s]q[ue] calculat